

Wzmocnienie jawnego efektu placebo. Określenie oraz porównanie skuteczności różnych procesów uczenia się w wywoływaniu efektu placebo niewymagającego decepcji

Nierzadko zdarza się, że lekarze decydują się na włączenie placebo do leczenia swoich pacjentów. Efekt placebo występuje kiedy nieaktywna farmakologicznie substancja lub procedura (np. tabletki z cukru, pozornie operacja) ma dobroczynny wpływ na nasze zdrowie. Pomimo, iż ten typ leczenia może być skuteczny w łagodzeniu wielu objawów i schorzeń, jest on krytykowany jako nieetyczny - głównie ze względu na konieczność okłamywania pacjentów. Pojawia się jednak coraz więcej dowodów, że można uzyskać efekt placebo nawet wtedy, gdy badani wiedzą, że otrzymują nieaktywną substancję. Placebo podawane jawnie okazało się skuteczne w łagodzeniu szeregu uciążliwych objawów, a jego skuteczność często była podobna do efektu placebo wywołanego za pomocą decepcji. Efekt ten wydaje się zatem bardzo obiecujący dla praktyki klinicznej, jednak nie został jeszcze w pełni poznany.

Udowodniono, że standardowy efekt placebo (oparty na okłamywaniu pacjentów) w dziedzinie badań nad bólem może być skutecznie wywołany za pomocą czterech metod. Jedną z nich jest sugestia słowna, że określona substancja lub procedura spowoduje złagodzenie bólu. Drugi nazywany jest uczeniem się przez obserwację i opiera się na nabywaniu zachowań poprzez obserwację innej osoby. Obserwacja osoby, która odczuła zmniejszenie bólu po zastosowaniu placebo, w podobnej sytuacji może zmniejszyć odczuwanie bólu także u obserwatora. Co więcej, efekt placebo może być wywołany wcześniejszym bezpośrednim doświadczeniem. Jeśli doświadczenie to opiera się na wywołaniu skojarzenia między substancją placebo a aktywnym środkiem, nazywamy je warunkowaniem klasycznym. Jeśli określona reakcja na stymulację bólową była wcześniej poprzedzona przez przyjemne (lub nieprzyjemne) zdarzenie, a przez to zaczęła występować częściej (lub rzadziej), nastąpiło warunkowanie sprawcze. Wszystkie powyższe metody wywoływania standardowego efektu placebo w dziedzinie bólu są dobrze ugruntowane i wciąż rozwijane. Przeciwnie, nadal niewiele wiadomo o metodach wywoływania jawnego efektu placebo. Do tej pory wywoływany był on jedynie za pomocą sugestii słownej lub sugestii słownej połączonej z warunkowaniem klasycznym.

Oprócz metod wywoływania efektu placebo istnieje także inny istotny składnik tego zjawiska – mechanizmy psychologiczne, które leżą u podstaw jego skuteczności. Wcześniejsze badania i prace ekspertów wykazały, że procesy psychologiczne związane z reakcją na standardowe placebo, prawdopodobnie nie są właściwe do wyjaśniania korzyści uzyskiwanych dzięki jawnemu placebo. Jednym z możliwych mechanizmów działania otwarcie podawanego placebo może być jakość interakcji z osobą wdrażającą leczenie. Niemniej jednak tylko kilka wcześniejszych badań testowało jakość tej interakcji, a żadne z nich nie badało jej w przypadku znieczulającego jawnego efektu placebo.

Wyniki badań ujawniły pewne luki badawcze, a wraz z nimi pojawiają się następujące pytania. Jak możemy wzmocnić jawny efekt placebo? Która metoda jest najbardziej skuteczna? Jaki jest psychologiczny mechanizm tego efektu? Trzy eksperymenty zostały zaplanowane, aby odpowiedzieć na powyższe pytania. Pierwsze badanie przetestuje, czy obserwacja innej osoby może wzmocnić siłę jawnego efektu placebo, a także pozwoli porównać ten wynik ze standardowym efektem placebo wywołanym w ten sposób. Drugie badanie sprawdzi, czy warunkowanie sprawcze może wzmocnić siłę jawnego efektu placebo, a także pozwoli porównać ten wynik ze standardowym efektem placebo wywołanym w ten sposób. W trzecim badaniu, obserwacja, warunkowanie sprawcze i klasyczne zostaną porównane pod względem ich skuteczności we wzmacnianiu jawnego efektu placebo oraz jego trwałości. Ponadto sprawdzony zostanie jeden z prawdopodobnych psychologicznych mechanizmów działania jawnego placebo - jakość interakcji z osobą wdrażającą leczenie. We wszystkich eksperymentach uczestnikami będą zdrowi ochotnicy, którym zostanie zaaplikowana termiczna stymulacja bólowa. W roli środka placebo zostanie użyta nieaktywna maść. Ponadto, we wszystkich badaniach zmierzone zostaną zarówno subiektywne oceny bólu, jak i reakcje fizjologiczne, a także oczekiwania dotyczące intensywności bólu.

Wiedza zdobyta podczas przeprowadzenia projektu przyczyni się do głębszego zrozumienia jawnego efektu placebo. Będzie także istotna dla praktyki klinicznej, gdyż może pomóc lekarzom w opracowaniu skutecznego i trwałego sposobu wdrażania jawnego efektu placebo. Co więcej, wyniki pozwolą na ustalenie znaczenia jakości interakcji osoby wdrażającej leczenie z pacjentami, co może skutkować opracowaniem nowych skutecznych strategii podejścia do pacjenta.